© Н. В. Ткачук

Отримано: 27 травня 2026 р.

Прорецензовано: 02 червня 2026 р.

Прийнято до друку: 03 червня 2026 р.

Дата публікації: 24 червня 2026 р.

email: Tkachuk.Natalia@vnu.edu.ua

ORCID-ідентифікатор: https://orcid.org/0000-0002-3518-0449

DOI: http://doi.org/10.25264/2311-5149-2026-41(69)-197-201

Ткачук Н. В. Державна митна служба України в умовах євроінтеграції: професійні компетентності, перспективи розвитку та суспільна значущість. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Економіка».* Острог : Вид-во НаУОА, червень 2026. № 41(69). С. 197–201.

УДК: 339.543:351.746

JEL-класифікація: F13, H83, K42

Ткачук Наталія Василівна,
кандидатка економічних наук, доцентка, доцентка кафедри фінансів
Волинського національного університету імені Лесі Українки

ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА СУСПІЛЬНА ЗНАЧУЩІСТЬ

У статті досліджено сучасні особливості функціонування Державної митної служби України в умовах євроінтеграційних процесів та трансформації системи державного управління. Обґрунтовано роль митної служби у забезпеченні економічної та фінансової безпеки держави, наповненні державного бюджету, протидії контрабанді та захисті національних інтересів України. Проаналізовано основні професійні компетентності працівників митних органів, серед яких правова обізнаність, цифрова грамотність, знання іноземних мов, аналітичні здібності та навички роботи з інформаційними системами. Значну увагу приділено етичним принципам діяльності митників, питанням доброчесності та професійної відповідальності. Досліджено сучасні тенденції кадрової політики Державної митної служби України, зокрема впровадження компетентнісного підходу, цифровізації HR-процесів, системи професійного навчання та розвитку молодих фахівців. Встановлено, що професія митника є перспективним напрямом професійної самореалізації молоді в умовах європейської інтеграції України. Доведено, що модернізація митної системи та підвищення професійного рівня працівників є необхідними умовами ефективного функціонування держави та зміцнення її міжнародного авторитету.

Ключові слова: *митна система, Державна митна служба України, економічна безпека, євроінтеграція, професійні компетентності, професійний розвиток.*

Natalia Tkachuk,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance,
Lesya Ukrainka Volyn National University

THE STATE CUSTOMS SERVICE OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION: PROFESSIONAL COMPETENCIES, DEVELOPMENT PROSPECTS, AND SOCIAL SIGNIFICANCE

This article examines the current features of the functioning of the State Customs Service of Ukraine in the context of European integration processes and the transformation of the public administration system. The role of the customs service in ensuring the economic and financial security of the state, replenishing the state budget, combating smuggling, and protecting national interests is substantiated. The key professional competencies of customs officials are analyzed, including legal awareness, digital literacy, foreign language proficiency, analytical skills, and the ability to work with information systems. Particular attention is paid to the ethical principles of customs officers' activities, including integrity, transparency, and professional responsibility.

The study investigates modern trends in the personnel policy of the State Customs Service of Ukraine, including the implementation of a competency-based approach, the digitalization of HR processes, professional training systems, and support for young specialists. It is established that the profession of a customs officer represents a promising avenue for the professional self-realization of young people in the context of Ukraine's European integration.

The research demonstrates that modernizing the customs system and improving the professional level of customs officials are necessary conditions for the effective functioning of the state, as well as for strengthening economic security, increasing public trust in state institutions, and enhancing Ukraine's international authority. Today, the customs service acts not only as a controlling institution, but also as an important participant in international economic cooperation and in the implementation of European standards in public administration.

Keywords: *customs system, State Customs Service of Ukraine, economic security, European integration, professional competencies, professional development.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку України особливого значення набуває ефективне функціонування Державної митної служби України як одного з ключових елементів системи забезпечення

економічної безпеки держави. Активізація процесів європейської інтеграції, розвиток міжнародної торгівлі, цифровізація державного управління та умови воєнного стану зумовлюють необхідність модернізації митної системи й підвищення професійного рівня працівників митних органів.

Митна служба виконує важливі фіскальні, контрольні та правоохоронні функції, забезпечуючи надходження митних платежів до державного бюджету, протидію контрабанді та захист внутрішнього ринку держави. Від професійної компетентності, доброчесності та ефективності діяльності митників залежить рівень довіри суспільства до державних інституцій та міжнародний імідж України.

У зв'язку з цим особливо актуальними стають питання формування сучасного кадрового потенціалу митної служби, професійної підготовки молодих фахівців, розвитку професійних компетентностей та впровадження європейських стандартів управління персоналом [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика функціонування митної служби та професійного розвитку працівників митних органів досліджується у працях багатьох українських науковців, серед яких В. Попадинець [2], О. Гребельник [7], П. Пашко [8], І. Бережнюк, В. Ченцов [9], О. Фрадинський [10] та ін.

Наукові дослідження здебільшого присвячені питанням реформування митної системи, кадрового забезпечення митних органів, професійної підготовки посадових осіб, цифровізації митної справи та адаптації українського митного законодавства до європейських стандартів.

Важливе значення мають сучасні дослідження у сфері управління персоналом митної служби, у яких акцентується увага на компетентнісному підході до професійного розвитку працівників та необхідності впровадження новітніх HR-технологій [2].

Разом із тим питання суспільної значущості професії митника, професійної самореалізації молоді та перспектив розвитку кадрового потенціалу митної служби в умовах євроінтеграції залишаються недостатньо дослідженими та потребують подальшого наукового обґрунтування.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є дослідження ролі Державної митної служби України в умовах євроінтеграції, визначення основних професійних компетентностей працівників митних органів та обґрунтування перспектив професійного розвитку й суспільної значущості професії митника.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

– дослідити роль митної служби у забезпеченні економічної безпеки держави;

– охарактеризувати професійні компетентності та етичні вимоги до працівників митних органів;

– проаналізувати сучасні напрями кадрової політики Державної митної служби України;

– визначити перспективи професійного розвитку молоді у сфері митної справи;

– обґрунтувати суспільну значущість професії митника в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Державна митна служба України є одним із ключових інститутів системи державного управління, який забезпечує реалізацію державної митної політики, захист економічних інтересів держави та контроль за дотриманням митного законодавства. У сучасних умовах глобалізації, розвитку міжнародної торгівлі та інтеграції України до європейського економічного простору роль митної служби суттєво посилюється. Особливого значення діяльність митних органів набуває в умовах воєнного стану, коли ефективність функціонування митної системи безпосередньо впливає на фінансову стабільність держави, рівень економічної безпеки та забезпечення національних інтересів.

Митна служба виконує комплекс важливих функцій, серед яких фіскальна, контрольна, правоохоронна та сервісна. Фіскальна функція полягає у забезпеченні надходжень митних платежів до державного бюджету, що є важливим джерелом фінансування державних потреб. Контрольна функція передбачає здійснення митного контролю за переміщенням товарів, транспортних засобів та інших об'єктів через митний кордон України. Правоохоронна функція спрямована на боротьбу з контрабандою, незаконним обігом товарів, зброї, наркотичних засобів та іншими правопорушеннями у сфері митної справи. Сервісна функція пов'язана зі створенням сприятливих умов для розвитку законної зовнішньоекономічної діяльності та спрощення митних процедур для суб'єктів господарювання [3].

Відповідно до сучасної державної митної політики, митна система України орієнтується на гармонізацію із законодавством та стандартами Європейського Союзу. Міністерство фінансів України визначає митну політику як складову державної економічної політики, спрямовану на захист митних інтересів, розвиток економіки держави та інтеграцію України до світової економіки. У зв'язку з цим одним із пріоритетних напрямів реформування митної служби є модернізація кадрової системи, впровадження цифрових технологій та розвиток професійних компетентностей працівників.

У сучасних умовах діяльність митних органів вимагає від посадових осіб високого рівня професійної підготовки. Працівники митної служби повинні володіти ґрунтовними знаннями у сфері митного, податкового, адміністративного та міжнародного законодавства, оскільки їхня професійна діяльність

пов'язана із регулюванням зовнішньоекономічних процесів та контролем за дотриманням правових норм у сфері міжнародної торгівлі. Неправильне застосування норм митного законодавства може призвести до фінансових втрат держави, порушення прав суб'єктів господарювання та виникнення юридичної відповідальності.

Важливим компонентом професійної компетентності сучасного митника є цифрова грамотність. Активна цифровізація митних процедур та розвиток електронних сервісів зумовлюють необхідність використання сучасних інформаційних систем, автоматизованих платформ управління ризиками та електронного декларування товарів. Державна митна служба України активно впроваджує цифрові HR-рішення, автоматизацію кадрових процесів та електронні системи управління персоналом, що відповідає сучасним європейським підходам до функціонування публічної служби.

Крім професійних знань, сучасний митник повинен володіти високим рівнем комунікативних навичок, аналітичного мислення та вмінням приймати рішення в умовах підвищеної відповідальності. Значну роль у професійній діяльності відіграє знання іноземних мов, оскільки митна служба постійно взаємодіє з міжнародними організаціями, іноземними партнерами та представниками міжнародного бізнесу. Розвиток міжнародного співробітництва та євроінтеграційні процеси посилюють потребу у фахівцях, здатних ефективно працювати в міжнародному професійному середовищі.

Особливого значення набувають етичні принципи діяльності працівників митної служби. Посадові особи митних органів повинні діяти відповідно до принципів законності, неупередженості, професійної доброчесності, конфіденційності та відповідальності. Від рівня професійної етики митників залежить довіра суспільства до державних інституцій, міжнародний авторитет України та ефективність боротьби з корупційними проявами. Саме тому одним із ключових напрямів реформування митної системи є формування прозорої кадрової політики та посилення антикорупційних механізмів у системі державної служби.

В умовах трансформації системи державного управління важливе значення має модернізація кадрової політики Державної митної служби України. На сучасному етапі Держмитслужба реалізує HR-стратегію на 2025–2030 рр., яка передбачає оновлення підходів до управління людським капіталом, розвиток професійних компетентностей митників, цифровізацію HR-процесів та створення людиноцентричної моделі управління персоналом. Одним із ключових напрямів цієї стратегії є впровадження компетентнісного підходу до оцінювання працівників, який дозволяє визначати рівень професійної підготовки посадових осіб та формувати індивідуальні програми професійного розвитку.

Особлива увага приділяється розвитку кадрового потенціалу та залученню молоді до державної служби. Державна митна служба України впроваджує сучасні програми професійного навчання, стажування, підвищення кваліфікації та розвитку професійних компетентностей. Значне місце посідає професійний стандарт «Інспектор митний», спрямований на формування сучасної системи підготовки працівників митної служби та підвищення якості кадрового забезпечення.

Професійний розвиток митників здійснюється відповідно до принципу безперервного навчання, який є одним із базових елементів європейської системи підготовки державних службовців. Працівники митної служби беруть участь у тренінгах, семінарах, міжнародних освітніх програмах та програмах професійного обміну досвідом. Значна увага приділяється вивченню міжнародних стандартів митного адміністрування та рекомендацій Всесвітньої митної організації.

Важливою складовою сучасного розвитку митної служби є забезпечення професійної захищеності працівників та створення належних умов праці. HR-стратегія Держмитслужби передбачає формування безпечного, інклюзивного та гендерно чутливого робочого середовища, розвиток корпоративної культури, підтримку ментального здоров'я працівників та запобігання професійному вигоранню. Такі підходи відповідають сучасним європейським стандартам управління персоналом та сприяють підвищенню ефективності державної служби.

Професія митника є перспективним напрямом професійної самореалізації молоді. Вона поєднує стабільність державної служби, соціальні гарантії, можливості кар'єрного зростання та участь у процесах державотворення. Молоді фахівці мають можливість реалізувати свої професійні здібності у сферах митного контролю, міжнародної торгівлі, логістики, аналітики ризиків, інформаційних технологій та міжнародного співробітництва. Крім того, робота у митній службі сприяє формуванню високого рівня правової культури, професійної відповідальності та навичок прийняття управлінських рішень.

Таким чином, сучасна Державна митна служба України є важливим інститутом забезпечення економічної безпеки держави та важливою складовою європейської інтеграції України. Ефективність функціонування митної системи значною мірою залежить від професійного рівня працівників, їхньої доброчесності, готовності до постійного професійного розвитку та здатності адаптуватися до сучасних викликів державного управління.

Важливим напрямом реформування кадрової політики Державної митної служби України є впровадження професійного стандарту «Інспектор митний». Його розроблення та запровадження спрямоване на формування сучасної системи професійної підготовки працівників митних органів відповідно до європейських стандартів державної служби та міжнародних рекомендацій Всесвітньої митної організації.

Професійний стандарт визначає основні трудові функції, професійні компетентності, знання, уміння та навички, якими повинен володіти сучасний працівник митної служби. Впровадження такого стандарту забезпечує уніфікацію вимог до професійної діяльності митників, підвищення якості кадрового забезпечення та вдосконалення системи професійного навчання.

Особливістю професійного стандарту є його компетентнісний підхід, який орієнтується не лише на формальні знання працівника, а й на практичні навички, професійну етику, здатність до аналітичного мислення, комунікації та прийняття управлінських рішень. Стандарт охоплює компетентності у сферах митного контролю, митного оформлення, управління ризиками, застосування інформаційних технологій, міжнародного співробітництва та дотримання антикорупційного законодавства.

Запровадження професійного стандарту «Інспектор митний» також сприяє вдосконаленню системи оцінювання персоналу та формуванню індивідуальних траєкторій професійного розвитку працівників. На його основі здійснюється розробка освітніх програм, підвищення кваліфікації, професійна атестація та оцінювання результатів службової діяльності посадових осіб митних органів.

Важливим аспектом є те, що професійний стандарт орієнтований на адаптацію української митної системи до європейських підходів управління персоналом. Це сприяє підвищенню мобільності кадрів, прозорості кадрових процедур та формуванню сучасної моделі публічної служби, заснованої на принципах професіоналізму, доброчесності та ефективності.

Крім того, впровадження професійного стандарту має важливе значення для молоді, яка планує професійну діяльність у сфері митної справи. Чітке визначення професійних вимог та компетентностей дозволяє закладам вищої освіти адаптувати освітні програми до потреб ринку праці та забезпечити підготовку конкурентоспроможних фахівців у сфері митної діяльності.

Отже, професійний стандарт «Інспектор митний» виступає важливим інструментом модернізації кадрового забезпечення Державної митної служби України, сприяє підвищенню професійного рівня працівників, ефективності митного адміністрування та подальшій інтеграції України до європейського митного простору [6].

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що Державна митна служба України відіграє важливу роль у забезпеченні економічної, фінансової та національної безпеки держави. В умовах євроінтеграційних процесів та воєнного стану значення митної служби суттєво зростає, що зумовлює необхідність модернізації кадрової політики та підвищення професійного рівня працівників митних органів.

Доведено, що сучасний митник повинен володіти комплексом професійних компетентностей, серед яких правова обізнаність, цифрова грамотність, знання іноземних мов, аналітичні здібності та високий рівень професійної етики. Від професіоналізму та доброчесності працівників митної служби залежить ефективність функціонування митної системи та рівень довіри суспільства до державних інституцій.

Обґрунтовано, що професія митника є перспективним напрямом професійної самореалізації молоді, оскільки забезпечує стабільність зайнятості, можливості кар'єрного зростання, професійного розвитку та участі у процесах державотворення.

Отже, подальше реформування митної системи, впровадження європейських стандартів управління персоналом та розвиток кадрового потенціалу є необхідними умовами ефективного функціонування Державної митної служби України та зміцнення економічної безпеки держави.

Література:

1. Державна митна служба України. (2025). Робота з персоналом. <https://customs.gov.ua/robota-z-personalom>. (2026, травень, 25).

Derzhavna mytna sluzhba Ukrainy. (2025). Robota z personalom [Personnel management]. <https://customs.gov.ua/robota-z-personalom>. (2026, May, 25). [in Ukrainian].

2. Попадинець, В. І. (2025). Особливості управління персоналом у митних органах. Державний податковий університет. <https://ir.dpu.edu.ua/handle/123456789/4967>. (2026, травень, 25).

Popadynets, V. I. (2025). Osoblyvosti upravlinnia personalom u mytnykh orhanakh [Peculiarities of personnel management in customs authorities]. Derzhavnyi podatkovyi universytet [State Tax University]. <https://ir.dpu.edu.ua/handle/123456789/4967>. (2026, May, 25). [in Ukrainian].

3. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>. (2026, травень, 26).

Mytnyi kodeks Ukrainy vid 13.03.2012 № 4495-VI [Customs Code of Ukraine dated 13.03.2012 No. 4495-VI] (Verkhovna Rada Ukrainy). *Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>. (2026, May, 26). [in Ukrainian].

4. Державна митна служба України. (2025). Цифровізація митних процедур та розвиток електронних сервісів. <https://customs.gov.ua/news/it-transformatsiia-62/post/tsifrovizatsiia-modernizatsiia-dovira-iak-mitnitsia-zminiuvala-vzaiemodiiu-z-biznesom-u-2025-rotsi-2619>. (2026, травень, 26).

Derzhavna mytna sluzhba Ukrainy. (2025). Tsyfrovizatsiia mytnykh protsedur ta rozvytok elektronnykh servisiv [Digitalization of customs procedures and development of electronic services]. <https://customs.gov.ua/news/it-transformatsiia-62/post/tsifrovizatsiia-modernizatsiia-dovira-iak-mitnitsia-zminiuvala-vzaiemodiiu-z-biznesom-u-2025-rotsi-2619>. (2026, May, 26). [in Ukrainian].

5. Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 № 889-VIII (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>. (2026, травень, 26).

Zakon Ukrainy «Pro derzhavnu sluzhbu» vid 10.12.2015 № 889-VIII [Law of Ukraine "On Civil Service" dated 10.12.2015 No. 889-VIII] (Verkhovna Rada Ukrainy). Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>. (2026, May, 26). [in Ukrainian].

6. Державна митна служба України. (2025). Держмитслужба – лідер кращих практик управління персоналом. <https://customs.gov.ua/ news/zagalne-20/post/derzhmitsluzhba-lider-krashchikh-praktik-upravlinnia-personalom-2569>. (2026, травень, 22).

Derzhavna mytna sluzhba Ukrainy. (2025). Derzhmytsluzhba – lider krashchykh praktyk upravlinnia personalom [The State Customs Service is a leader in best personnel management practices]. <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/derzhmitsluzhba-lider-krashchikh-praktik-upravlinnia-personalom-2569>. (2026, May, 26). [in Ukrainian].

7. Гребельник, О. П. (2023). *Митна справа* : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 472.

Hrebelnyk, O. P. (2023). *Mytna sprava*: pidruchnyk [Customs affairs: textbook]. Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury [Center for Educational Literature], 472 [in Ukrainian].

8. Пашко, П., Пашко, Д., Мирошніченко, Г., & Штик, Ю. (2024). Щодо напрямків удосконалення митної політики та механізмів інноваційного розвитку митної справи. *Сталий розвиток економіки*, 3(50), 146-155. https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-23

Pashko, P., Pashko, D., Myroshnichenko, H., & Shtyk, Yu. (2024). Shchodo napriamkiv udoskonalennia mytnoi polityky ta mekhanizmiv innovatsiinoho rozvytku mytnoi spravy [On directions for improving customs policy and mechanisms of innovative development of customs affairs]. *Stalyi rozvytok ekonomiky* [Sustainable Development of Economy], 3(50), 146–155. https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-23 [in Ukrainian].

9. Ченцов, В. В. (2023). Державне управління митною справою в умовах цифрової трансформації. *Публічне управління та митне адміністрування*, 2, 34–41. DOI: https://doi.org/10.32782/2310-9653-2024-1.10

Chentsov, V. V. (2023). Derzhavne upravlinnia mytnoiu spravoiu v umovakh tsyfrovoi transformatsii [Public administration of customs affairs in the conditions of digital transformation]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia* [Public administration and customs administration], 2, 34–41. https://doi.org/10.32782/2310-9653-2024-1.10 [in Ukrainian].

10. Фрадинський, О. А. (2024). Розвиток системи управління митними ризиками в Україні. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, 21, 94–101. DOI: https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.21.9

Fradynskyi, O. A. (2024). Rozvytok systemy upravlinnia mytnymy ryzykamy v Ukraini [Development of the customs risk management system in Ukraine]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk. Seriia: Ekonomika* [Tavria Scientific Bulletin. Series: Economics], 21, 94–101 DOI: https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.21.9 [in Ukrainian].

11. World Customs Organization. (2025). Standards and Capacity Building Programmes. <https://www.wcoomd.org/>. (2026, May, 26).